

Sairaanhoitopiireistä hyvinvointialueisiin – painopisteenä ennaltaehkäisy? Mitä odotetaan? Mitä tavoitteita? Vaikuttavuus ja mittarit?

Liikuntalääketieteen päivät 29.11.2023, Helsinki.

Timo Ståhl, TtT, dos, johtava asiantuntija, tiimipäällikkö

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

TAUSTA

22 vuotta sitten esitettiin:

”Kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdistuvan valtion **rahoituksen perusteita tarkistetaan siten**, että siinä otetaan huomioon myös **kunnan toimenpiteet** asukkaiden terveyden edistämiseksi”

Valtioneuvoston periaatepäätös
Terveys 2015 – kansanterveys-
ohjelmasta (STM 2001:4)

KEHITYS

- 2006 Terveyden edistämisen vertailutietohanke
- 2008 Terveydenedistämiskerroyin
- 2010 TEAviisari
- 2015 valtiosuusuuudistus
- 2015 selvityshenkilöhanke (STM 2015:36):
  - *”Uudistukseen liittyyen tulee myös kehittää kannustinjärjestelmiä, joilla voidaan tukea ja palkita kuntia, jotka ovat kyenneet parantamaan tai ylläpitämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä.”*
- **2026 hyte-kerroyin vaikuttaa ensi kertaa hyvinvointialueen rahoitukseen**
  - *Huom. Jo vuoden 2024 toiminta vaikuttaa indikaattoreihin, joista kerroyin muodostuu!*

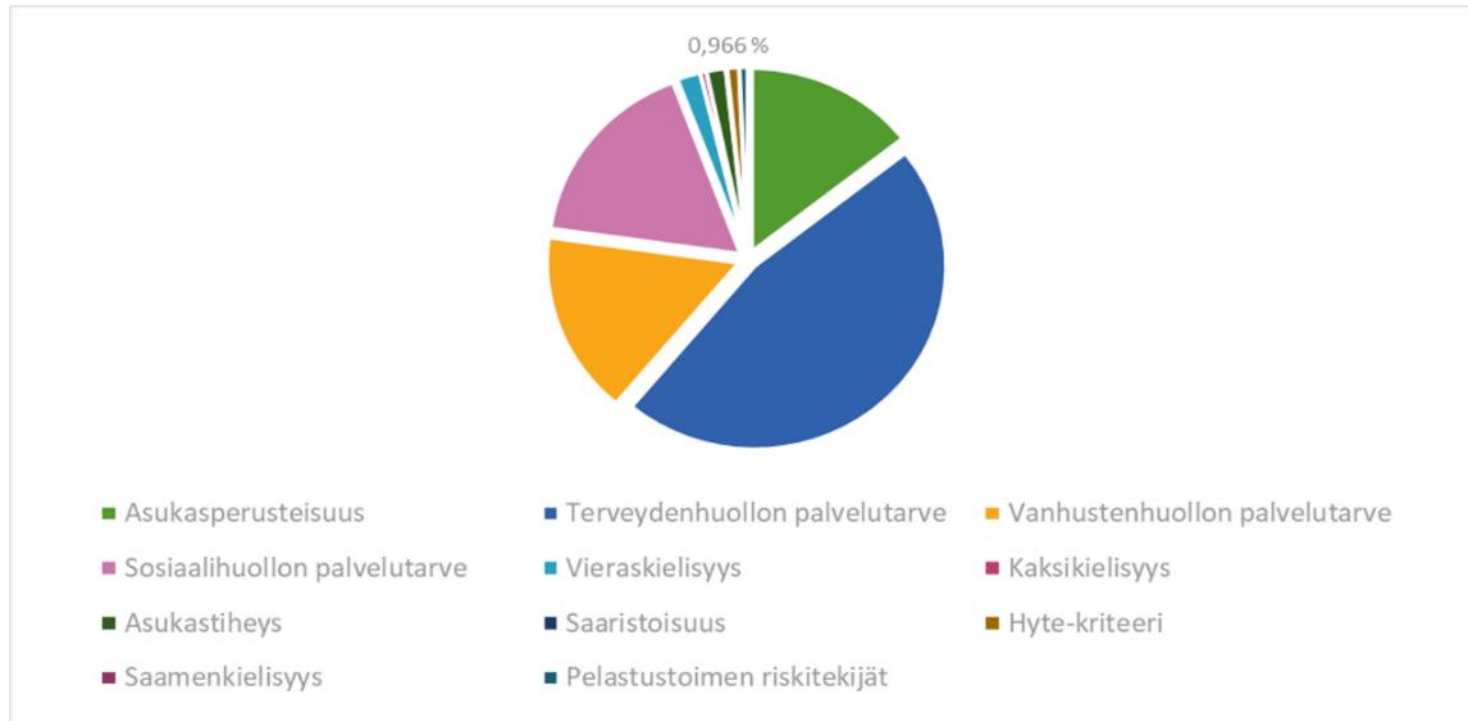
Sote –uudistuksen tavoitteet

- 1) ”Sote-uudistuksen päämääränä on, että kaikki saavat laadukkaita sosiaali- ja terveystalvveluja yhdenvertaisesti ja että hyvinvointi ja terveyserot kaventuvat.”
- 2) ”Tarkoituksena on, että ihmiset saavat tarvitsemansa palvelun nopeasti ja ongelmia ehkäistään varhain. ”
- 3) ”Kun ongelmia päästään ratkomaan varhain, saavat ihmiset hoidon ajoissa, erikoissairaanhoidon tarve vähenee ja kustannukset pienenevät. ”

soteuudistus.fi

Hyte-kerroin hyvinvointialueiden rahoituksessa

Hyvinvointialueiden yleiskatteisen rahoituksen määräytymistekijät ryhmittäin

232,7 milj. EUR

thl.fi/hytekerooin/hyvinvointialueet

*”Väestön hyvinvoinnin parantamiseksi ja sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelujärjestelmään kohdistuvan kuorman keventämiseksi on välttämätöntä onnistua hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ja sairauksien ennaltaehkäisyssä. Hallitus pyrkii kannustamaan hyvinvointialueita panostamaan asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden kannalta keskeisiin ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin. **Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) kertoimen painoarvoa kasvatetaan nykyisestä.** Samalla tarkastellaan kuntien ja hyvinvointialueiden välistä rahoitusratkaisua siten, että se kannustaa panostamaan terveyden edistämiseen ja ennaltaehkäisevään työhön.” (47)*

Vahva ja välittävä Suomi Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen taloudellinen kannuste hyvinvointialueille

3 § Valtion rahoitus hyvinvointialueille

- Laki **hyvinvointialueiden** rahoituksesta [617/2021](#)
  - Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen perusteella määräytyvä rahoitusosuus on 0,977 %, sovelletaan 2026 lähtien
- Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden rahoituksesta [1392/2022](#)
  - Indikaattorit ja niiden painokertoimet
  - Laskennan kuvaus

HYTE-kertoimen periaatteet

HYTE-kertoimen tietopohjan vaatimusmäärittely

Laskenta
perustuu näihin
periaatteisiin:

Lähtökohtana vuosittain päivittyvä tietopohja:

- 1) joka on saatavissa kaikista alueista
- 2) johon voi omalla toiminnallaan vaikuttaa
- 3) jolla mitataan sekä nykytilaa että muutosta

Tiedontuotannon on oltava laadukasta ja kattavaa.

- ➔ Jos tietoa ei ole lainkaan saatavilla, saa hyvinvointialue kyseisen tiedon osalta laskennassa alimman mahdollisen arvon. (617/2021, 15§)

Toimintaan perustuva osio

- Mitataan nykytilannetta.
- Prosessi-indikaattoreiden määrän tulee olla kohtalaisen suuri, jotta toimintaa voidaan arvioida laajasti.
- Suurehko indikaattorien määrä ehkäisee osiooptimoinnin mahdollisuutta.
  - Jos indikaattoreita olisi vain muutama, toiminta voisi keskittyä vain muutamaaan asiaan.

**Prosessi: mitataan
nykytilannetta**

Tulosindikaattorit – tuloksellisuuteen väestötasolla perustuva osa

Tulos: mitataan muutosta

Lähtökohta

- Jotta indikaattorit olisivat kannustavia, on tärkeää, ettei rangaista siitä, millainen on hyvinvointialueen väestön hyvinvoinnin ja terveyden tila (ikä rakenne, sairastavuus).

Kannustavuuden tulee perustua väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan **muutokseen**, jonka hyvinvointialue onnistuu omilla toimillaan aikaansaamaan.

Hyvinvointialueiden HYTE-kertoimen indikaattorit

Hyvinvointialueiden HYTE-kerroin muodostuu kahdenlaisista indikaattoreista

Hyvinvointialueiden HYTE-kerroin

50 %

Prosessi-indikaattorit

- 1) Lastenneuvolan terveystarkastukset
- 2) Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset
- 3) Elintapaneuvonta tyypin 2 diabetesriskissä oleville
- 4) Koulukuraattoriресурssi
- 5) Koulupsykologiresurssi
- 6) MPR-rokotuskattavuus
- 7) Alkoholinkäytön mini-interventio
- 8) Työttömien terveystarkastukset

50 %

Tulosindikaattorit

- 1) Vammojen ja myrkytysten johdosta aiheutuvat hoitajaksot
- 2) Lonkkamurtumat yli 65-vuotiailla
- 3) NEET-nuoret
- 4) Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavat
- 5) Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat

Prosessi-indikaattorit

Lapset ja nuoret

- 1) Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen
- 2) Kouluterveydenhuollon 8.-luokkalaisten terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen
- 3) Peruskoulujen koulupsykologin työpanoksen määrä viikossa jaettuna 100 oppilaalla
- 4) Peruskoulujen koulukuraattorin työpanoksen määrä viikossa jaettuna 100 oppilaalla
- 5) Lasten tuhkarokko-vihurirokko-sikotauti (MPR)-rokotuskattavuus

Aikuiset

- 6) Elintapaneuvonnan toteutuminen tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito -suosituksen mukaisesti
- 7) Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski
- 8) Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus suhteessa työttömien kokonaismäärään

Painokerroin per indikaattori 0,0625

Tulosindikaattorit

- 1) Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta (NEET) suorittamassa olevat 20–24-vuotiaat, % ikäluokasta
- 2) Mielensterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat (pois lukien elimelliset aivo-oireyhtymät ja älyllinen kehitysvammaisuus), % vastaavanikäisestä väestöstä
- 3) Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalahoitajaksot ja/tai sairaalassa hoidetut potilaat
- 4) Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % ikäluokasta
- 5) Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Painokerroin per indikaattori 0,1

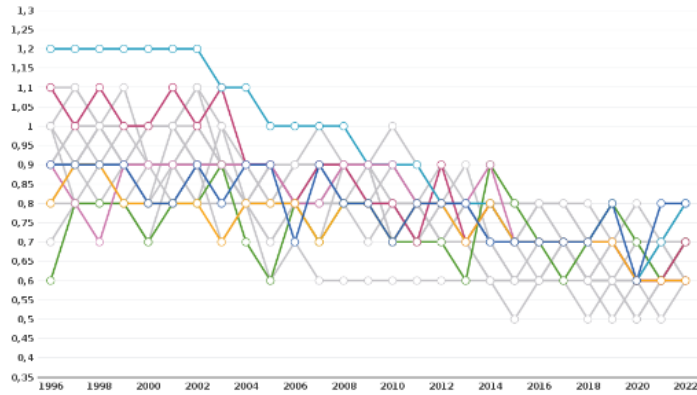
Indikaattorien tavoitetasot

Indikaattori	Sotkanet id	
Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta (NEET) suorittamassa olevat 20–24-vuotiaat, % ikäluokasta	5387	Tavoitetaso 10 prosenttia
Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat	4837	Tavoitetaso 0,5 prosenttia
Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalahoitajaksot ja/tai sairaalassa hoidetut potilaat	3037	Tavoitetaso 50 potilasta / 10000 asukasta
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % ikäluokasta	234	Tavoitetaso 1 prosentti
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä	699	Tavoitetaso 0,4 prosenttia samanikäisestä väestöstä
Lasten tuhkarokko-vihurirokko-sikotauti (MPR) -rokotuskattavuus	3866	97 % kattavuudella saa täydet pisteet

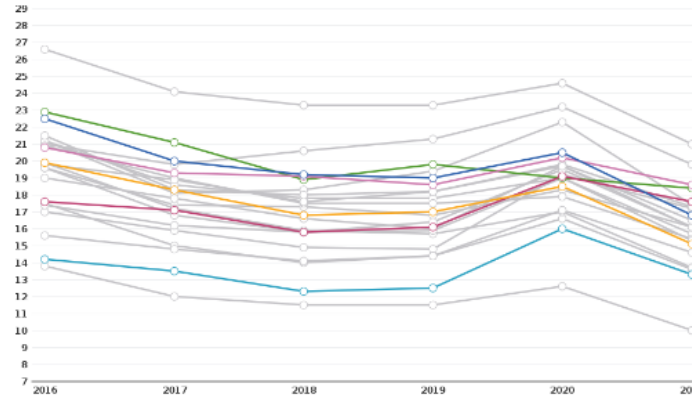

Indikaattorien tavoitetasojen määrittäminen - taustaa

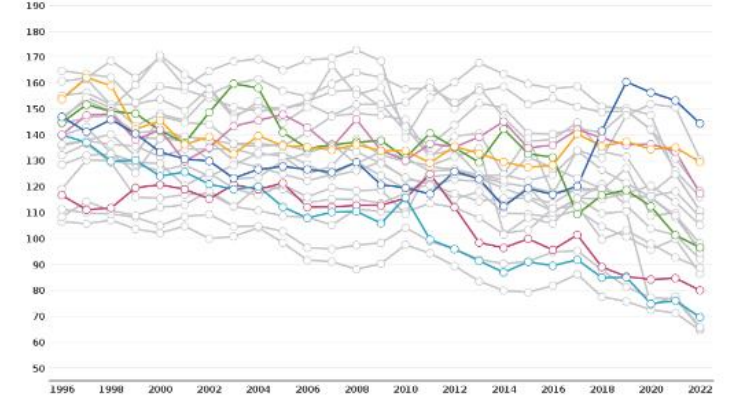
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä info ind. 699

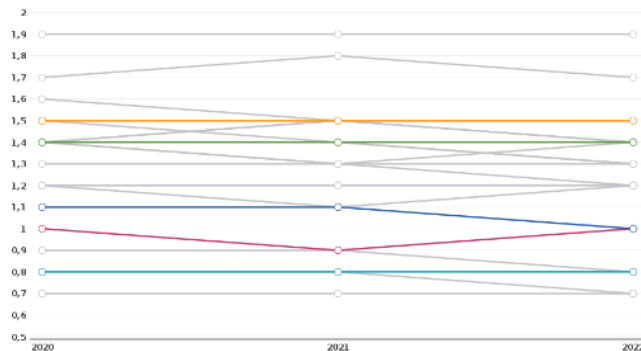
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä info ind. 5387

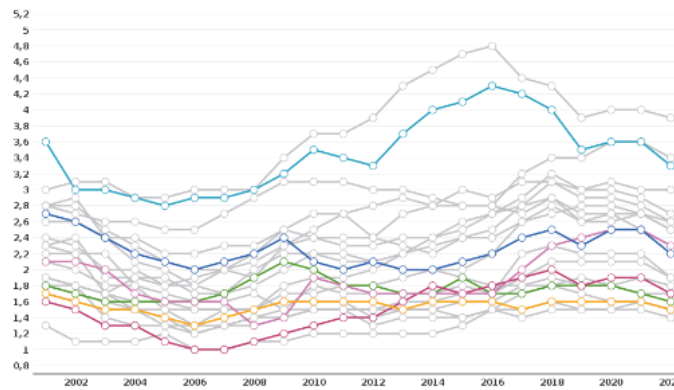
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta info ind. 3037

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden (tiettyt diagnoosit) vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18 - 34-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä info ind. 4837

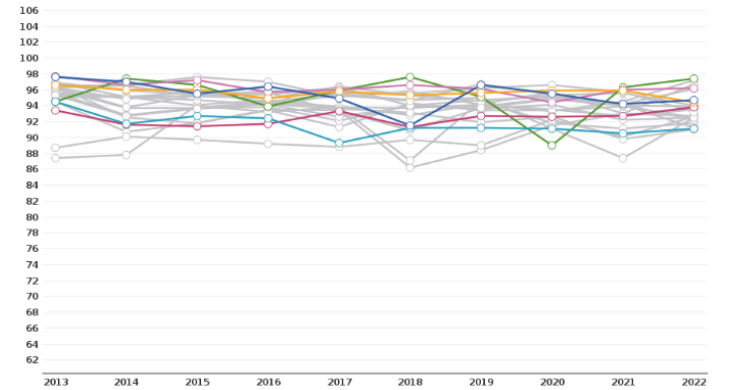

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä info ind. 234

Tuhkarokko-, vihuriokko- ja sikotautirokotuskattavuus eli MPR-rokotteen 1. annoksen kattavuus

info ind. 3866 Sukupuoli: Yhteensä

Hyvinvointialueen rahoituksen jakautuminen

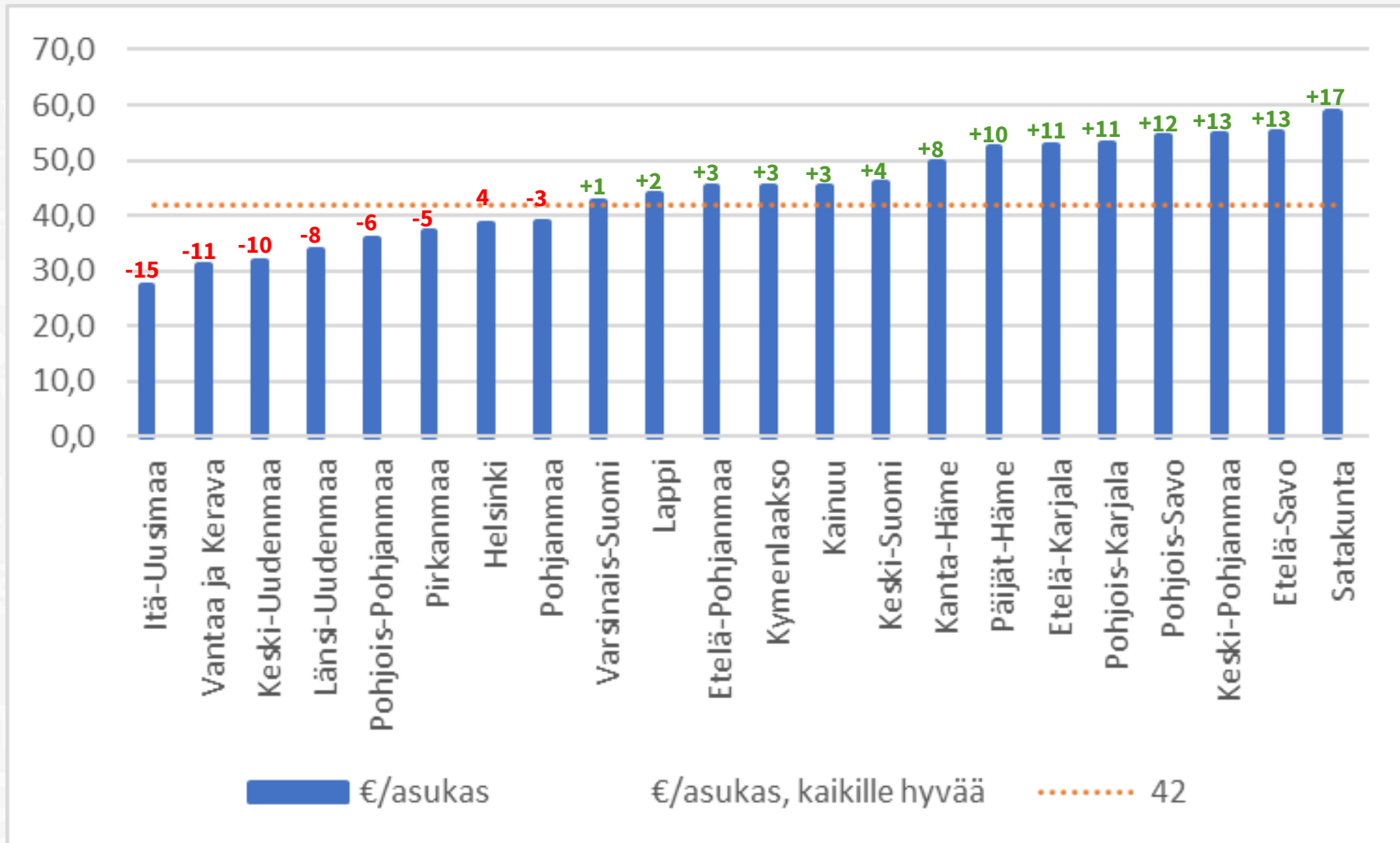
Vuonna 2024 kaikille hyvinvointialueille jaetaan 42 €/asukas.

Jos **232,7 milj.** € jaettaisi hyte-kerroinlaskelman perusteella, asukaskohtainen rahoitus olisi :

- Maksimi 58,5 €
- Mediaani 45,2 €
- Minimi 27,3 €

<https://vm.fi/rahoituslaskelmat>

HYTE-kerroin, €/asukas – kaikille saman verran vs. toiminnan ja tuloksellisuuden mukaan (koelaskelma)

HYTE-kerroin ja hyvinvointialueiden rahoitus – koelaskelma

Hyvinvointialue	Hyte-kerroin, €/as	Kaikille hyvää	Erotus €/as	Kaikille hyvää, 42€/as	€, alustava	Erotus €
Satakunta	59	42	17	8 936 518	12 442 904	3 506 386
Etelä-Savo	55	42	13	5 484 568	7 204 683	1 720 115
Keski-Pohjanmaa	55	42	13	2 850 734	3 711 941	861 207
Pohjois-Savo	54	42	12	10 413 620	13 478 359	3 064 739
Pohjois-Karjala	53	42	11	6 833 690	8 642 408	1 808 719
Etelä-Karjala	53	42	11	5 270 232	6 621 354	1 351 123
Päijät-Häme	52	42	10	8 598 996	10 734 764	2 135 767
Kanta-Häme	50	42	8	7 127 865	8 404 088	1 276 223
Keski-Suomi	46	42	4	11 454 103	12 550 137	1 096 034
Kainuu	45	42	3	2 964 923	3 201 803	236 880
Kymenlaakso	45	42	3	6 705 374	7 238 231	532 857
Etelä-Pohjanmaa	45	42	3	8 020 735	8 611 103	590 368
Lappi	44	42	2	7 390 971	7 720 068	329 097
Varsinais-Suomi	43	42	1	20 414 754	20 665 907	251 153
Pohjanmaa	39	42	-3	7 413 170	6 838 790	-574 380
Helsinki	38	42	-4	27 917 812	25 508 497	-2 409 315
Pirkanmaa	37	42	-5	22 395 153	19 778 005	-2 617 148
Pohjois-Pohjanmaa	36	42	-6	17 512 769	14 937 842	-2 574 927
Länsi-Uusimaa	34	42	-8	20 447 506	16 472 612	-3 974 894
Keski-Uusimaa	32	42	-10	8 542 827	6 448 721	-2 094 106
Vantaa ja Kerava	31	42	-11	11 792 886	8 738 021	-3 054 866
Itä-Uusimaa	27	42	-15	4 161 092	2 700 060	-1 461 032

Esimerkki: 65 vuotta täyttäneen lonkkamurtuma

- 65 vuotta täyttäneelle sattunut
- sairaalassa hoidettu
- sivu- tai päädiagnoosi S72

SIMULAATIO

- Hyte-kriteerin perusteella määräytyvä rahasumma kasvoi keskimäärin 15746 €, kun tapausten määrä väheni yhdellä.

UKK-INSTITUUTTI

- Lonkkamurtuma aiheuttaa keskimäärin 30 000 euron hoito- ja kuntoutuskustannukset.

Yhteenveto – muista nämä

- Jaettava Hyte-kerroin raha on yleiskatteellista
  - Ei korvamerkittyä, saa käyttää mihin parhaaksi näkee
- Kerrointa laskettaessa tulosindikaattorit määräävät puolet kertoimen arvosta, samoin prosessi-indikaattorit
- Vaikuttaa rahoitukseen ensimmäisen kerran 2026, mutta
  - jo vuoden 2024 toiminta vaikuttaa kerrointa määrittävien indikaattorien arvoihin – **toimi nyt!**

Kiitos!

- Timo Ståhl
- Vesa Saaristo

etunimi.sukunimi@thl.fi

[https:// thl.fi/hyterkerroin/hyvinvointialueet](https://thl.fi/hyterkerroin/hyvinvointialueet)

<https://vm.fi/rahoituslaskelmat>

